

עיקר ג' - שלילת הגשמות

סדור תפלה - נוסח אשכנז - תפלת שחרית

אין לו דמות הגוף ואינו גוף, לא נֶעֱרַךְ אֵלָיו קִדְשָׁתוֹ.

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר שלש עשרה עיקרים

ג - אָנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ אֵינוֹ גּוֹף. וְלֹא יִשְׁיִיגוּהוּ מְשִׁיגֵי הַגּוֹף. וְאֵין לוֹ שׁוֹם דְּמִיּוֹן כָּלֵל:

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק י משנה א היסוד השלישי:

שלילת הגשמות ממנו, וזהו שנאמין כי האחד הזה שזכרנו אינו גוף ולא כח בגוף ולא ישיגוהו מאורעות הגופים כמו התנועה והמנוחה והמשכן לא מצד עצמות ולא במקרה, ולכן שללו ממנו החכמים ז"ל החיבור והפירוד ואמרו (חגיגה טו.) אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה לא עורף ולא עפוי כלומר לא פירוד ולא עורף, והוא חיבור ולא עפוי מלשון ועפו בכתף פלשתיים, כלומר ידחפו אותם בכתף להתחברם בהם, ואמר הנביא ואל מי תדימיני ואשוה יאמר קדוש אילו היה גוף דומה לגופים, וכל מה שבא בכתבי הקודש שמתארים אותו בתארי הגופות כמו ההליכה והעמידה והישיבה והדיבור וכיוצא בזה הכל דרך השאלה, וכן אמרו ז"ל (ברכות לא:) דברה תורה כלשון בני אדם וכבר דיברו החכמים בזה הענין הרבה, והיסוד השלישי הזה הוא מורה עליו מה שנאמר כי לא ראיתם כל תמונה כלומר לא השגתם אותו בעל תמונה, לפי שהוא כמו שזכרנו אינו גוף ולא כח הגוף:

ספר מורה נבוכים - חלק א פרק לה

לא תחשוב, כי כל מה שהצענוהו באלו הפרקים הקודמים מגדולת הדבר והיסתרו ורוחק השגתו והיותו נמנע מן ההמון, שהרחקת ההגשמה והרחקת ההפעלות נכנסת בזה - אינו כן; אבל כמו שצריך שיחנכו הנערים ויתפשט בהמון על שהאלוה ית' אחד ואין צריך שיעבד זולתו, כן צריך שימסר להם על דרך קבלה, שהאלוה אינו גוף ואין דמיון בינו ובין ברואיו כלל בדבר מן הדברים, ואין מציאותו כדמות מציאותם, ולא חייו כדמות חיי החי, ולא חכמתו כדמות חכמת מי שיש לו מהם חכמה, ושאין החילוף בינו ובינם ברב ובמעט לבד, אבל במין המציאה. רצוני לומר, שצריך לישב לכל, שאין חכמתנו וחכמתו או יכלתנו ויכלתו מתחלפים ברב ובמעט ובחזק ובחלוש ומה שדומה לזה - כי החזק והחלוש מתדמים במין בהכרח, ויקבצם גדר אחד - וכן כל ערך אמנם יהיה בין שני הדברים תחת מין אחד - כבר התבאר זה גם כן בחכמות הטבעיות; אבל כל מה שיערך אליו ית' נבדל מתארינו מכל צד, עד שלא יקבצם גדר כלל. וכן מציאותו ומציאות זולתו אמנם יאמר עליו מציאות בהשתתף השם, כמו שאבאר. וזה השיעור יספיק לקטנים ולהמון בישוב דעותיהם, שיש נמצא שלם, בלתי גשם ולא כח בגשם - הוא האלוה, לא ישיגוהו מין ממיני החסרון, ולכן לא ישיגוהו ההפעלות כלל:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ז

חמשה הן הנקראים מינים: האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה, וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל, וכן העובד כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין. **השגת הראב"ד** והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה. א"א ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות. /השגת הראב"ד/ וכן האומר שאינו לבדו הראשון. א"א כאותו שאמר אלהיכם צייר גדול היה אלא שמצא לו סמנים גדולים תהו ובהו חושך ומים ורוח ובהם עשה מה שעשה.

ספר מורה הנבוכים חלק ראשון פרק לו

ואם יעלה בדעתך שמאמין ההגשמה יש לו התנצלות בעבור שגדל עליה או לסכלותו וקוצר השגתו, כן ראוי שתאמין בעובדי עבודה זרה שהוא לא יעבוד אלא לסכלות או מפני שגדל על זה מנהג אבותיו בידי. ואם תאמר שפשוטי הכתובים ישליכום בזה הספק, כן תדע שעובד עבודה זרה אמנם הביאוהו לעבודתה דמיונים וציורים חסרים, אין התנצלות אם כן למי שלא יקבל מן המאמתים המעיינים אם יהיה מקצר מן העיון, שאני לא אחשוב לכופר מי שלא יביא מופת על הרחקת הגשמות, אבל אחשוב לכופר מי שלא יאמין הרחקתה, וכל שכן במצוא פי' אונקלוס ופירוש יונתן ב"ע עליו השלום ירחקו מן ההגשמה כל מה שאיפשר

ספר חובות הלבבות שער א - שער היחוד פרק י

והמשכיל הנלבב ישתדל להפשיט קליפות המלות וגשמותם מעל הענין ויעלה במחשבתו ממדרגה אל מדרגה, עד שיגיע מאמתת הענין הנדרש אל מה שיש בכח יכלתו והשגתו. והכסיל הפתי יחשוב הבורא ית' על דרך הנראה ממליצת הספר, וכשהוא מקבל על עצמו עבודת אלהיו והוא משתדל לעשות לכבודו, יש לו טענה גדולה מצד פתיותו ומעוט הבנתו, מפני שאין האדם נתבע אלא כפי יכלתו והשגתו בשכלו והבנתו וכחו וממונו. אלא שהכסיל

עיקר ג' - שלילת הגשמות

כשאפשר לו ללמד החכמה, ומתעלם ממנה, הוא נתבע עליה ונענש על אשר קצר ועמד מללמד. ואלו היה נוהג הספר, כשמתרגם הענין הזה, המנהג הראוי באמתו, אשר לא יוכל להבינו כי אם המשכיל הנלבב לבד, היו נשארים רוב המדברים בלי דת ובלי תורה, מפני קוצר שכלם וחלישות הכרתם בענינים הרוחניים. כי הדבר שיובן ממנו ענין גשמי, לא יזיק המשכיל, מפני שהוא מכיר בו, ומועיל הכסיל, כדי להתישב בלבו ובדעתו, כי יש לו בורא שהוא חייב בעבודתו.

ספר העיקרים מאמר ראשון פרק ב

ומה שראוי שנאמר בזה ללמד זכות על חכמי ישראל המדברים בזה וכיוצא בו, הוא כי כל איש ישראל חייב להאמין שכל מה שבא בתורה הוא אמת גמור, ומי שכופר בשום דבר ממה שנמצא בתורה, עם היותו יודע שזהו דעת התורה, נקרא כופר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בפרק חלק (סנהדרין צ"ט ע"א), שכל האומר כל התורה כולה מפי הגבורה חוץ מפסוק אחד שאמרו משה מעצמו, עליו נאמר כי דבר ה' בזה (במדבר ט"ו ל"א), והוא בכלל האומר אין תורה מן השמים. אבל מי שהוא מחזיק בתורת משה ומאמין בעקריה, וכשבא לחקור על זה מצד השכל והבנת הפסוקים הטוה העיון לומר שאחד מן העקרים הוא על דרך אחרת ולא כפי המובן בתחלת הדעת, או הטוה העיון להכחיש העקר ההוא להיותו חושב שאיננו דעת בריא תכריח התורה להאמינו, או יחשוב במה שהוא עקר שאיננו עקר ויאמין אותו כשאר האמונות שבאו בתורה שאינם עקרים, או יאמין אי זו אמונה בנס מנסי התורה להיותו חושב שאיננו מכחיש בזה שום אמונה מן האמונות שיחויב להאמין מצד התורה, אין זה כופר, אבל הוא בכלל חכמי ישראל וחסידיהם, אף על פי שהוא טועה בעיונו, והוא חוטא בשוגג וצריך כפרה...

וגדולה מזו כתב הראב"ד ז"ל שאפילו המבין עקר מעקרי התורה בחלוף האמת מפני שהוא טועה בעיונו אין ראוי לקראו מין, שכך כתב בספר ההשגות על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שהאומר שהשם יתברך הוא גוף הוא מין, וכתב עליו הראב"ד ז"ל אמר אברהם אף על פי שעקר האמונה כן הוא, המאמין היותו גוף מצד תפיסתו לשונות הפסוקים והמדרשות כפשטן, אין ראוי לקרותו מין, עד כאן לשונו.

וזה הדרך יראה אמתו ונכון ממה שנמצא לרבותינו ז"ל אומרים על אלישע בן אבויה שובו בנים שובבים (ירמיהו ג' כ"ב), חוץ מאלישע אחר שידוע בוראו ומתכוין למרוד בו, הנה בארו בפירוש כי מי שידוע האמת ומתכוין להכחישו הוא מכת הרשעים שאין ראוי לקבל אותו בתשובה, אבל מי שאינו מתכוין למרוד ולא לנטות מדרך האמת ולא לכפור מה שבא בתורה ולא להכחיש הקבלה אלא לפרש הפסוקים לפי דעתו, אף על פי שיפרש אותם בחלוף האמת אינו מין ולא כופר חלילה.